

אפשר משאי אפשר, ושוב חזר והקשה קושיא אחרת, משום שפסח מצרים אינו טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח:

ורבי עקיבא מה היא סברתו?! והרי ממה נפשך תיקשי:

אי סבר לה [אם אכן סובר הוא] **דאין דנין אפשר משאי אפשר** וכאשר הקשה בתחילה, הרי תיקשי: **ליקו במילתיה** [יעמוד בקושיא זו] ולמה הוצרך להוסיף פירכא נוספת!?

ואי הדר ביה [אם חזר בו רבי עקיבא, והודה לרבי אליעזר שדנין אפשר אף משאי אפשר], **והאי דלא גמר מפסח מצרים** אינו אלא **משום האי פירכא** שהקשה: מה לפסח מצרים שאין טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח; הרי תיקשי:

לגבי מזבח,⁽¹⁷⁾ שלא נצטוו אלא ליתן את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, וכולו נאכל.

תאמר בפסח דורות, שטעון מתן דמים וכן הקטרת **אימורין לגבי מזבח**!?

אמר לו רבי אליעזר לרבי עקיבא:

הרי הוא אומר [שמות יג ה]: **"ועבדת את העבודה הזאת** [של פסח] **בחדש הזה**", לומר: **שיהיו כל עבודות של חודש הזה** — **כזה** [כפסח מצרים], מה פסח מצרים לא בא מן החולין, אף פסח דורות שנעשה בחודש הזה לא יבוא אלא מן החולין.

מקשה הגמרא על רבי עקיבא, שמתחילה דחה את דברי רבי אליעזר משום שאין דנין

ראה שם] דסבירא להו, דמדאורייתא אסור לקנות בהמה לבשר תאווה, אחי שפיר, דכיון דאין קרב למזבח הוי כמו בשר תאווה, ואסור, אבל באמת דבריהם תמוהים, דהספרי בא לרבות דיכול ליקח שלמים, אבל בשר תאווה ודאי מותר, ורק חכמים גזרו על בשר תאווה, [ודבריו צריכים ביאור: אם מן התורה מותר ליקח בהמה לבשר תאווה, אם כן האיך אפשר לומר שצריך לרבות שלמים משום שהאימורים נקרבם על גבי המזבח ואינם נאכלים, והרי גם בבשר תאווה אין האימורים נאכלים ואסורים הם בכרת].

וסגנון קושייתו הוא, לפי מה שהוא סובר בדין דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, שהוא מדיני המעשר; אבל אם מדיני הקרבן הוא, יש להקשות באופן אחר: ומה פסח מצרים שאינו קרבן גמור כי אין טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, מכל מקום אינו בא אלא מן החולין, פסח דורות שקרבן גמור הוא לא כל שכן.

17. **כתב בפירוש המיוחס לרש"י**: כיון דאין ממנו למזבח לא הוי דומיא דשלמים, להכי אינו בא מן המעשר; ולפי זה משמע שפירכת הגמרא היא בדיני מעשר, שלא ניתנו אלא לשלמים וממה שיש בהם למזבח; וכבר נזכר בהערה לעיל, שבדין דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, דנו האחרונים אם מדין המעשר הוא, אם מדין הקרבן הוא.

וב"שפת אמת" נתקשה בפירכת הגמרא: כלפי לייא, דכיון דנאכל כולו לבעלים טפי מסתבר דיכול להביאו ממעשר כמו בבשר תאווה; ורש"י פירש, משום דאינו דומיא דשלמים, ועדיין תמהני דלמה לי ילפותא דשלמים, ודאי שלמים צריכין לרבויה, דהוה אמינא כיון דאימורין קריבין למזבח אם כן אינו כולו לאכילה, אבל פסח מצרים דכולו לאכילת אדם, יש לומר דאין צריך קרא כיון דמקום ביה "בכל אשר תאווה נפשך".

והוסיף: ולשיטת התוספות [לעיל ד"ה אינו,

לדבריו דרבי עקיבא קאמר ליה:

לדידי דנין אפשר משאי אפשר, ואי משום
האי פירכא נמי לא קשה, כי פסח מדבר
יוכיח —

אבל לדידך דאמרת "אין דנין אפשר משאי
אפשר", הרי כתיב "ועבדת".

ומקשינן: והשתא נמי — דכתיב "ועבדת" —
ליפרוך ליה רבי עקיבא: אין דנין אפשר
משאי אפשר. כלומר, היות ותשובת
"ועבדת" אינה באה לסתור פירכתו השניה,
אלא לסתור פירכתו הראשונה שאין דנין
אפשר משאי אפשר, אם כן מה תשובה היא
זו, והרי אכתי תיקשי: וכי דנין אפשר משאי
אפשר!?

אמר ביאר רב ששת: זאת אומרת, כלומר,
מברייתא זו נלמד בהכרח, שאין משיבין על
ההיקש, והרי "ועבדת" היקש הוא, ואין
משיבין עליו: אין דנין אפשר משאי אפשר.

ובתרביצא אמור [בבית המדרש, מקום
שמרכיצים בו תורה — הקשן] על משנתנו,
הלומדת לכל הקרבנות שאין הם באים אלא
מן החולין מהיקש לפסח:

וכי דבר הלמד בהיקש, היינו פסח דורות

פסח שעשו ישראל במדבר יוכיח, (1) שאף
הוא לא בא אלא מן החולין — כי לא היה
מעשר במדבר קודם שבאו לארץ — והיה
טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח!?

ומשנינן: מה שהוסיף רבי עקיבא והקשה —
לדבריו דרבי אליעזר קאמר:

לדידי אין צריך לקושיא זאת, ומשום שאף
בלאו קושיא זו אין דנין אפשר משאי אפשר
—

אבל לדידך דאמרת "דנין אפשר משאי
אפשר", הרי תיקשי:

מה לפסח מצרים שכן אינו טעון מתן דמים
ואימורין לגבי מזבח, תאמר בפסח דורות
שטעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח. (2)

ואמר ליה [ענה לו על כך] רבי אליעזר: הרי
כתיב "ועבדת".

ומקשינן לרבי אליעזר: למה הוצרך ללמוד
מ"ועבדת"? לימא ליה רבי אליעזר לרבי
עקיבא על פירכתו השניה: פסח מדבר
יוכיח, שטעון מתן דמים ואימורים ואינו בא
אלא מן החולין.

ומשנינן: מה שלמד רבי אליעזר מ"ועבדת",

מתן תורה!?

2. צריך ביאור: הרי בישוב זה לא יישבנו אלא
את הקושיא הראשונה, למה הצרך רבי עקיבא
לפירכא נוספת, ומשנינן שפיר, שלדבריו דרבי
אליעזר קאמר; אבל אכתי תיקשי: אף לדבריו
דרבי אליעזר אינה פירכא כי פסח מדבר יוכיח;
וראה מה שכתב בזה ב"עולת שלמה".

1. א. לשון "יוכיח" אינו מדוקדק כל כך, כי אין
אנו צריכים להוכיח כדי ללמוד מפסח מצרים,
אלא נלמד פסח דורות מפסח מדבר.

ב. ראה בעמוד א בהערה שהובא מדברי
הרמב"ם בפירוש הלימוד מפסח מצרים שאינו
בא אלא מן החולין, כי עדיין לא ניתנה תורה,
ולא היה הקדש; ושם נתבאר, דתיקשי: האיך
אמרו "פסח מדבר יוכיח", והוא הרי היה לאחר

למנחה ולהטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים" שכולו מקרא מיותר, שכבר נאמר בכל אחד מהם "זאת תורת", אלא בא הכתוב להקיש את כל הקרבנות הנזכרים בפסוק זה לזה:

"עולה" בא ללמד: מה עולה טעונה כלי שרת [מפרש לה ואזיל], אף כל שאר הקרבנות הנזכרים בפסוק טעון כלי שרת.

שואלת הגמרא: מאי היא, באיזה כלי אנו עוסקים?

אילימא מזרק, כלומר, כלי שרת לקבלת הדם לזרוק ממנו על המזבח; שבעולה יש לנו ללומדו ממאמר הכתוב קודם מעמד הר סיני [שמות כד ה]: "וישלח [משה] את נערי בני ישראל [הבכורות] ויעלו עולות, ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים. ויקח משה חצי הדם [של העולה ושל השלמים] וישם באגנות [כלים]; שתי אגנות, אחד לחצי דם עולה ואחד לחצי דם שלמים להזות אותם על העם [וחצי הדם זרק על המזבח] —

כך אי אפשר לומר; שהרי בפסוק "זאת התורה" נאמר גם "שלמים" ואף הוא בא ללמד לכל הקרבנות שיהיו כמותו, והרי גבי

שהוא נלמד בהיקש מפסח מצרים שאינו בא אלא מן החולין, (3) חוזר ומלמד על קרבנות אחרים בהיקש ד"זובחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" שלא יבואו אף הם אלא מן החולין! (4)

ומשינין: בכללא איתמר, דכוליה פסח חדא מילתא היא. כלומר, כל הקרבנות נלמדים מכל הפסחים כאחד, כי שם פסח אחד הוא ודין אחד להם.

מוסיפה הגמרא לבאר:

ורבי עקיבא — החולק על לימודו של רבי אליעזר — פסח דאינו בא אלא מן החולין מנא ליה? כלומר, מנין לומד הוא לכל הקרבנות שאינם באים אלא מן החולין, כיון שלשיטתו אי אפשר ללומדו מפסח! (5)

ומשינין: נפקא ליה מהא דאמר שמואל משום רבי אליעזר. כלומר, מאותו פסוק שדרש שמואל משום רבי אליעזר לענין אחד, לומד רבי עקיבא לענין קרבנות שאינם באים אלא מן החולין.

דאמר שמואל משום רבי אליעזר, לבאר את הכתוב [ויקרא ז ז]: "זאת התורה לעולה

4. הנה בכל התורה כולה "דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש" חוץ מקדשים, וכמו שהביא רש"י מכתב יד לעיל ע"א ד"ה חוזר ומלמד, ומדמקשה הגמרא "וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש", משמע שדין דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין הוא דין בקדשים ולא דין במעשר שני, וכבר הובאה חקירה זו בהערות לעיל; אחרונים.

5. לשון הגמרא "פסח דאינו בא...", צריך

3. ברש"י מכתב יד פירש: וכי פסח דורות הלמד בהיקש מפסח מצרים כדכתיב "בחודש הזה"; ולפי זה קושיית הגמרא היא על מה שאמר רבי אליעזר לדבריו דרבי עקיבא, כי לדעת רבי אליעזר עצמו אין צריך להיקש זה; וגם צריך ביאור לפי זה תירוץ הגמרא; אך מהפירוש המיוחד לרש"י נראה, ש"נאמר פסח במצרים ונאמר פסח לדורות" מחשיבה הגמרא להיקש.

אין נאכלין אלא לזכרי כהונה.

שואלת הגמרא: מאי היא, על איזה קרבנות שייאכלו לזכרי כהונה בלבד בא הכתוב ללמד?

אי על חטאת ואשם הנזכרים בפסוק, כך אי אפשר לומר, שהרי:

בהדיא כתיב בהו בתורה שהם נאכלים א-א לזכרי כהונה בלבד. (1)

אי בא הכתוב ללמד על זבחי שלמי ציבור [שלמי עצרת שהם של ציבור] שהם אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, שלא כשאר שלמים שהם נאכלים לבעלים, אף כך לכאורה אי אפשר לומר, שהרי:

מרבויא דקראי אתי [מרבוי הכתובים הוא נלמד], שנאמר [במדבר יח ח]: "וידבר ה' אל אהרן זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש, כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשם אשר ישיבו לי, קודש קדשים לך הוא ולבניך. בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהיה לך", ולא הוצרך הכתוב ללמד על כל אלו שזכר כהן אוכל אותו, כי כבר מבואר כן בפרשיותיהם –

זבחי שלמי ציבור [הם השלמים שנזכרו עם העולות] נמי כתיב "וישם באגנות", ונוכל ללמוד מהם לכל הקרבנות שיהיו טעונים כלי לקבלת הדם, ואין צריך "עולה" בשביל זה.

אלא "עולה" שהיא באה ללמד על כלי בשאר הקרבנות, היינו סכין לשחיטה שיהיה כלי שרת. (6)

שואלת הגמרא: ועולה גופה מנלן שהיא טעונה כלי?

לפינן לה מדכתיב גבי עקידת יצחק [בראשית כב י]: "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו", והרי התם עולה הוא [יצחק עלה על גבי המזבח לעולה], דהרי כתיב גבי האיל שמצא אברהם [שם יג]: "ויעלהו – לאיל – לעולה תחת בנו", הרי שבנו עולה היה. (7)

ממשיך שמואל משמו של רבי אליעזר לפרש את הכתוב:

"מנחה" בא ללמד: מזה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה וכמפורש בכתובים, אף כל הקרבנות הנזכרים בפסוק [ומפרש לה ואזיל]

ובפירוש המיוחס לרש"י כאן כתב "סכין, דלא הוה מולקין".

7. הנה הכתוב אומר [פסוק ב] בהדיא: "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך"; וצריך תלמוד.

1. נאמר בחטאת [ויקרא ו כב]: "כל זכר בכהנים יאכל אותה"; ונאמר באשם [ויקרא ז ו]: "כל זכר בכהנים יאכלנו".

תיקון, כי מקורו של רבי עקיבא המובא בהמשך הענין אינו מתיחס לפסח, אלא לימוד הוא לכל הקרבנות, ואדרבה מבואר בגמרא בהמשך הענין שהפסוק "וזבחת פסח..." לדעת רבי עקיבא אינו בא להקיש את כל הקרבנות לפסח. ע"כ

6. להוציא צור וקנה, דכלי שרת בעינן, רש"י בזבחים צח א, וכן מבואר בתוספות כאן בשם רבינו תם דשחיטת קדשים טעונה כלי שרת; אך בתוספות חולין ג א ד"ה כגון, כתבו לפרש, דלא בעינן כלי שרת אלא כלי, ראה שם;